

licentiam peccandi assumeret. Verumtamen de hac circumstantia idem, quod de praecedenti sentio, quia non oportet (ut supra dixi), ut Adam dubitaverit de veritate: imo nec de proprietate verborum Dei, sed de tempore, et modo executionis eorum, et an irrevocabilis, vel irremissibilis esset, vel si existimavit illud peccatum esse proprie veniale, potuit etiam sine errore contra fidem, credere non fuisse dignum morte, nec de illo fuisse Deum locutum, sed de tali manducatione, quæ, et gravior esset, et minus esset excusabilis. Atque ita in illo objecto per se spectato, nec sacrilegium, nec alia malitia specialis apparet, quamvis illa cogitatione, vel fiducia uti, ad licentiam peccandi sumendam, non parum augere potuerit peccandi modum, et inobedientiam intra speciem suam. Unde fortasse Augustinus in generali, et quasi metaphorica significatio nomine *sacrilegii* usus est. Vel certe (quod pro aliis locis etiam aliorum Patrum notari potest) ibi loquitur Augustinus simul de peccato Adæ et Evæ, sub nomine, seu collectione unius primi peccati: et ita illud qualecumque sacrilegium non credendi propter Evam, et non propter Adam adjungi potuit. Sicut ibidem Augustinus ait integratatem mentis humanæ serpentina suasione fuisse corruptam.

28. Item aliud quod tamen expenditur. — Ultimum peccatum quod in Adam notatur. — Quid de illa sententia. — Si Adam non se excusasset, a Paradiso non exulasset. — Non est Augustinus. Nec Laurentius Justinianus. — Aliud peccatum Adami fuisse dicitur nimia cupiditas et curiositas experiendi, quid lateret, in fructu prohibito. Tamen hoc etiam non apparet speciale peccatum. Nam si illa cupiditas consideretur, ut præveniens consensum liberum per motum aliquem provenientem a fomite jam inordinato per peccatum superbiae, sic non fuit novum peccatum. Si autem illa curiositas spectetur, ut consummata per consensum, sic non fuit consummata, nisi per liberam voluntatem comedendi ex ligno prohibito: et consequenter non fuit distinctum peccatum, sed ad summum, addit peculiare motivum ejusdem peccati, quod potuit quidem aliquantulum illud aggravare, non tamen addere novam speciem malitiae saltem gravem. Tandem additur aliud peccatum ab Adamo commissum, quando peccatum suum excusat, quod aliqui ita exaggerant, ut scelerat et impiam excusationem vocent, eo quod Deo imputare voluerit, quod ei dando sociam,

occasioneum peccandi præbuisset. Et Gregorius quidem, libr. 4, Moral., cap. 28, alias 25, et libr. 22, cap. 9, alias 13, indicat illam excusationem ex superbia fuisse, et per illam atrociorum fuisse factam priorem culpam. Et Augustinus 14, de Civit., cap. 14, ostendisse, dicit, Adam superbiam, *quia voluit culpam suam in mulierem referre*. Unde indicat excusationem illam fuisse indicium gravioris, et adhuc permanentis superbiae, ac subinde fuisse culpabilem, quatenus est ex superbia profecta. Et ita non videtur novam speciem peccati addisse, sed primum peccatum superbiae auxisse, et quodammodo iterasse. Referri tandem solet ex Augustino hæc sententia, quod *Si Adam non se excusasset, sed potius se accusasset, a Paradiso non exulasset*, quæ habetur in quodam sermone, qui olim erat 19, de Sanetis, nunc autem rejectus est in appendicem, estque septuagesimus quintus, quia non creditur esse Augustini. Tribuitur etiam illa sententia Laurentio Justiniano, in libr. de Triumph. Christi agone, cap. 21, sed immrito, et in rigore non est solida sententia illa, quia si Adam in Paradiso pœnitentiam egisset, et se accusasset, licet recuperasset gratiam, non tamen originalem justitiam, et consequenter nec intra Paradisum habitare permitteretur.

CAPUT V.

QUIS GRAVIUS PECCAVERIT, ADAM, AN EVA.

1. Quadruplex comparatio inter peccata Adami et Evæ proponitur. — Quod quartam comparationem communior resolutio. — Hæc comparatio fieri potest primo inter singula peccata ejusdem speciei, quæ illi homines commiserunt, quis eorum in tali specie gravius peccaverit: secundo in peccatis specie diversis, quis turpius deliquerit: tertio in numero peccatorum, quis plura peccata commiserit: quarto denique absolute et simpliciter, omnibus pensatis, quis corum gravius peccaverit. Et in hoc posteriori sensu solet hæc quæstio tractari. In qua communior sententia est Evam gravius peccasse Adamo. Ita docet D. Thomas 2, 2, quæst. 163, art. 4. Inclinat Scotus, in 2, distin. 21, quæst. 2, artic. 3, licet distinctione utatur. Plures vero exhibet Bonaventura in 2, distin. 22, art. 1, quæst. 3. At vero Richardus, artic. 1, quæst. 3, diserte dicit, quod omnibus pensatis, mulier gravius peccavit. Et idem habet Aegidius, quæst. 4,

art. 3, consentit Pererius, lib. 6, in Genes., circumstantiis vero potest excessus, et defec-tus utrinque considerari: et ideo in hoc primo peccato præcise, æqualitas fuisse videtur. Ita significavit Augustinus, lib. 11, Gen. ad litt., cap. 33, dicens: *Ebam peccasse impari sexu, pari facto*, id est, pari superbia, utique quantum ad speciem peccati, et quoad similitudinem Dei, ac excellentiam ab utroque concipiatur, ut idem Augustinus declarat, cap. 34, et indicat lib. 14, de Civit., cap. 11, 13 et 14. Quoad circumstantias vero et modum appetendi illam excellentiam, mutuus excessus se-cundum diversas rationes intervenisse videtur. Nam utriusque parentis superbia considerari potest, vel præcise, ut in utroque fuit primum peccatum, in primo signo per inconsiderationem commissum ante propriam deceptionem, et omnem aliam pravam affectionem. Atque hoc modo culpabilior videtur fuisse superbia Adami; tum quia majore erat prædictus cognitione et virtute, et ideo facilius potuisse resistere et attendere; tum etiam, quia majori obligatione tenebatur, cum esset caput, et ratione etiam sexus deberet esse constantior; tum denique, quia quoad superbiae motum vehementer fortasse fuit, quia major etiam fuit persuasio, et inducitio fœminæ per tentationem immediate a dæmoni visibiliter factam, quam Adami per mulierem. At vero si superbia illa consideretur, ut perseverans in progressu peccandi, videtur tandem multo gravior in Eva fuisse, ut ex sequenti puncto patet.

2. Oppositum sentit Cajetanus et Bellarmi-nus. — Nihilominus contrariam sententiam docuit Cajetanus, Genes. 3, circa illa verba, *Tulit de fructu arboris, et comedit*, ubi plus justo peccatum Evæ extenuat. Eademque sententia longe aliter, et melius explicata placuit Bellarmino, lib. 3, de amissione Gratiae, cap. 9. Et movet imprimis auctoritate Ambrosii, libr. de Institution. Virginis, cap. 4, ubi multis titulis præfert, et exaggerat peccatum Adæ.

Primo, quia vir erat fortior fœmina, et ideo minorem excusationem habet. Secundo, quia mulier ab altiore creatura seducta est, scilicet a dæmoni per serpentem, vir autem ab inferiori, scilicet fœmina. Tertia, quia Adam gravius punitus est, nam ei dicitur, *Terra es, et in terram ibis*, uxori autem, *In dolore paries filios*, etc. Quarto, quia Adam immediate a Deo ipso præceptum accepérat, uxor vero per virum, et alia similia considerat, quæ moraliter magis, quam rigorose dicta sunt, et hujus sententiae fuit etiam Anastasius Synaita, l. 19. Exaemeron, circa medium, ubi plures alias conjecturas adducit non magni momenti. Verumtamen ad ferendum absolutum iudicium in hac causa oportet prius sigillatim discurrere in particulari per tres comparationes in principio propositas: nam ex variis opinionibus circa illas, et ex judicio illarum pendet totius negotii absoluta resolutio.

3. Fit comparatio quod primum peccatum. — Primum ergo peccatum utriusque parentis in specie, et objecto similitudinem habuit: in

in Adamo: unde etiam auxit inobedientiam ejus, ut statim videbimus. In secundo item peccato plane excessit, quia in viro non fuit illa deceptio per quam verba serpentis vera esse crediderit, ut jam ostendimus. Unde secundum peccatum Adæ, quod in nimio amore uxoris cum defectu corripiendi illam positum fuit, ut diximus, comparatum ad falsam Evaæ credulitatem multo levius fuit; tum ex specie sua, et objecto, ut per se constat, tum etiam ex modo peccandi, quia majori concupiscentia, et quasi connaturali inductus fuit Adam, Eva vero ex sola superbia cum negligentia valde culpabili seducta est. Et praeterea etiam in ipsa Eva nimius amor viri considerari potest, ideo enim ipsum ad comedendum invitavit, quia eum valde diligebat. Nam ob eam causam voluit fructum illum cum ipso communicare. Quia vero illa in hoc, ex errore procedebat fere sine ullo excessu in amore viri, potuit illum ad comedendum invitare, et ideo in hac parte multo major excessus viri, quia sciens et videns, ut Augustinus ait, propter amorem uxoris Deum offendit.

5. *Quoad tertium peccatum.* — Tertium utriusque peccatum fuit inobedientia comedendi ex fructu prohibito, ut supra declaratum est. In quo etiam invenitur inæqualitas in objecto, et specie peccati, tam in specie gulæ, quam in specie furti, seu rapinae, si in illo actu secundum propriam et specificam malitiam fuit, et idem est de malitia inobedientiae: nam præceptum sub eadem ratione, et æquilater utriusque impositum fuit, et quod DEUS immediate illud promulgaverit soli Adæ, Eva autem per Adamum, non refert ad augendum, vel minuendum peccatum, quia respectu utriusque erat præceptum mere divinum, et æquale certitudine tenendum. Nihilominus tamen illud peccatum ex generalibus circumstantiis dictis, in Adamo gravius fuit, quia ob virilem conditionem, et majorem sapientiam poterat, et debebat esse constantior, et quia caput et gubernator erat, majori obligatione ad id tenebatur. Nam licet idem præceptum ex parte Dei, vel Ecclesiæ, verbi gratia, Praelato, et subditis æque proponatur: nihilominus ex conditione, seu ex capacitate personæ potest unam magis obligare, quam aliam.

6. *Progreditur comparatio quoad idem tertium peccatum.* — Aliunde vero hoc ipsum peccatum ex motivo peccandi gravius fuit in Eva, quam in Adamo: nam Eva comedit ex motivo consequendi excellentiam, quam appetebat: Adam vero non ex intentione superbiæ, sed

solum ex passione et fragilitate animi, ut uxori condescenderet, comedit. Unde colligit divus Thomas supra, etiam hoc peccatum fuisse simpliciter gravius in Eva, quia peccatum magis aggravatur ex motivo, quam ex aliis circumstantiis: quia finis potissima circumstantia est moralium actuum. Conjectari etiam potest, Eam cum majori libertate et voluntate comedisse, quia non ita ferebatur ex passione sensibili, sicut Adam. Nam iste fere coactus timore displicendi foeminae: illa vero valde voluntarie ex solo affectu superbiæ, et ex cæcitate mentis, quam inde contraxerat, præceptum transgressa est. Dicere autem potest aliquis, Eam etiam fuisse ductam ex sensibili concupiscentia gustandi fructum, qui jam pulcher oculis apparuerat. Verumtamen hoc per comparationem ad Adamum parum potuit diminuere culpam, cum potuerit eadem concupiscentia in Adam inveniri; sicut etiam e contrario aliqui ponderant in peccato Adæ maiorem gravitatem ex motivo curiositat, quam habuit experiendi, quid in illo fructu lateret. Sed non est, cur credamus, Eam in similem curiositatem non incidisse: imo fortasse illam habuit deteriorem: nam illa cupiebat experiri, quod non credebat: Adam vero quod ignorabat, vel ad summum de quo dubitabat, seu dubitare potuit sine infidelitate, aut errore, ut jam dictum est.

7. Ultra hæc vero considerari potest in hoc peccato, quædam circumstantia personæ Adæ, quæ in Eva inventa non est. Nam Adam comedendo peccavit, non tantum, ut privata persona: sed etiam ut caput generis humani: Eva vero solum ut privata persona comedendo deliquit, et ideo peccatum Adæ totum genus humanum infecit, et gratia Dei, justitia originali, immortalitate corporis, aliisque bonis privavit. Eva autem sibi soli nocuit: nam licet ipsa peccasset, posteri eorum bona illa non amitterent, nec peccatum originale incurserent, ut in propria materia latius dicetur. Ex hac ergo parte videtur peccatum Adæ fuisse multo gravius, quam Eva, quia ex documento proximi peccatum aggravatur, illud autem documentum gravissimum fuit, et quodammodo infinitum: unde videri potest peccatum Adæ ratione illius circumstantiæ non solum illud unum peccatum Evaæ, sed etiam omnia ejus peccata simul sumpta excessisse.

8. In hoc vero duo consideranda sunt: unum est documentum non aggravare peccatum, nisi sit prævisum. Incertum autem est utrum Adam præsriverit documentum illud,

quod toti posteritati imminebat, si ipse peccaret, quia non est certum, an præsiverit pacatum, seu conditionem in illis verbis: *In qua cumque die comederis, morte morieris*, inclusam, non solum ipsius personam, sed etiam in ipso omnes ejus posteros comprehendisse, et ideo incertum etiam est an ex illa circumstantia peccatum Adæ gravius fuisset. Nos autem in superioribus diximus probabilius esse habuisse Adam notitiam divini pacti, et status, ac conditionis personæ sue, ideoque non dubitamus, quin ex eo capite peccatum Adæ multum fuerit aggravatum, et ita loquuntur communiter doctores eam circumstantiam numerantes, inter eas, quæ peccatum Adæ gravius reddiderunt, quod indicavit D. Thomas, 2, 2, q. 463, art. 3, ad 2, et 3 part., quæst. 2, art. 2, ad 2, et Bellarminus, lib. 3, de Amision. Gratiæ, cap. 9, et Pererius, dicto lib. 6, quæst. 4, de hac re. Nihilominus tamen ex hoc inferri non potest, Eam minus peccasse, quia non fuit ipsa ab eadem gravitate immunis. Nam licet ipsa sua propria transgressione, et comedendo de ligno vetito posteritati non nocuerit: nihilominus inducendo Adamum, ut comederet, fuit causa ejusdem documenti, quia fuit causa peccati Adæ, et fortasse non minus, vel paulo minus, quam Adam malitiam illam participavit. Nam licet Adam efficacius, et propinquus noceum entum illud nobis intulerit, nihilominus ipsa prior causa, et sub ea ratione principalior illius documenti fuit, propter quod dicitur Ecclesiastici 25. *A muliere initium factum est peccati, et per illam omnes morimur.* Sicut Augustinus, in Psalm. 63, dixit Judeos non minus peccasse occidendo Christum lingua, petendo a Pilato, ut crucifigeret eum, quam ipsum Pilatum, vel alios præcepto, et opere crucifigentes ipsum: igitur in hac ipsa gravitate parva est, vel nulla differentia.

9. *Quoad quartum peccatum.* — Quarto loco inter peccata Evaæ supra posuimus peccatum scandali, quod invitando et inducendo virum ad comedendum commisit: in quo non est dubium, quin gravissime peccaverit: et in hac gravitate videtur simpliciter excedere ipsum Adamum, quia ille nec aliud illi simile, nec etiam dissimile, et æquivalens commisisse videtur, quo possit illa gravitas compensari, ut ex numeratione peccatorum utriusque parentis supra facta, facile intelligi potest. Sed forte quis dicit, huic peccato Evaæ comparari posse peccatum Adæ, quod comisso diximus non corripiendo, neque instruendo Eam, prout

ex charitate et officio tenebatur: nam ejusdem fere malitia est, non corripere proximum, cum quis tenetur, et illum ad peccandum inducere, eo vel maxime quod Adam etiam suo exemplo scandalum Evaæ intulit, eamque in suo peccato, et malo proposito confirmavit. Respondemus, probabiliter quidem hoc dictum esse: nihilominus tamen, et longe gravius fuisse scandalum Evaæ, quia causa fuit omnium peccatorum Adæ, et ita totam illorum gravitatem participavit, et quodammodo suam fecit, et præterea facta illa comparatione inter illa duo peccata, relinquuntur infidelitas Evaæ, in qua tota superavit Adamum: nam si quæ fuit in Adamo deceptio, vel non fuit peccatum a reliquis distinctum, vel fuit levissimum comparatione deceptionis Evaæ, ut præcedenti capite satis declaravimus. Denique se excusando uterque aliquo modo deliquerit, et in hoc non solum similes, sed etiam æquales fuissevidetur. Nam inæqualitas, quæ consideratur ex parte Evaæ, quia planius confessa est suum peccatum, dicens: *Serpens decepit me*, parvi momenti mihi esse videtur: quia per illa verba noluit ipsa confiteri speciale peccatum, sed aliud excusare: nam deceptionem tunc non credebat esse accusandam, sed potius esse excusatione dignam. In illo ergo peccato vel nulla, vel parva fuit diversitas.

10. *Concluditur pro communiori resolutione n. 1, posita, discurrendo per comparationes initio capituli notatas.* — Quapropter pensatis omnibus, Evaæ gravius peccasse invenimus. Quia in numero peccatorum plura peccata principalia, ut sic dicam, et omnino distincta comisit Eva, quam Adam: nam Eva quatuor, vel quinque commisit, scilicet superbiam, infidelitatem, inobedientiam, scandalum, quibus etiam addi potest excusatio: nam si quæ alia numerantur, vel non sunt peccata, ut illa omnia, quæ superbiam antecessisse putantur, ut supra declaravi: vel in prædictis continentur, ut gula et similia. In Adamo vero juxta ea, quæ circa testimonium Pauli diximus, tantum possunt quatuor numerari peccata, scilicet superbiam, nimius amor uxoris, inobedientia et excusatio peccati: nam licet aliqui plura ei imponant, aliqua immerito ei tribunt, ut infidelitatem, vel idolatriam: alia a prædictis non sunt distincta, ut curiositas, læsio proximi, aut siquid est simile, ut satis jam explicatum est. Igitur casus Evaæ quoad numerum peccatorum major fuit, quam lapsus Adæ, et hinc ulterius concluditur, omnibus pensatis, gravius delinquisse. Nam in peccatis similibus in

specie, ut fuerunt superbiæ, inobedientiæ et excusationis quoad circumstantias invenitur, vel æqualitas, vel parva differentia, in qua plura sunt, quæ aggravent peccata Evæ saltem quoad superbiam, ut declaratum est. Inter peccata vero specie differentia, ut infidelitas, vel excessus in amore uxoris, multo gravior fuit Evæ culpa: et ultra hæc addit Eva inductio nem mariti, quæ proprium et gravissimum peccatum ejus fuit: ergo simpliciter illa gravius peccavit. Atque ita sententia Chrysostomi et D. Thomas simpliciter præferenda est. Sententia vero Ambrosii tantum secundum quid, seu juxta alias circumstantias, et peculiarem considerationem interpretanda est.

CAPUT VI.

UTRUM PECCATUM PRIMORUM HOMINUM FUERIT
OMNIBUS GRAVIUS.

1. *Responsio D. Thomæ bipartita.* — Hanc comparationem proponit divus Thomas 2, 2, quæst. 163, art. 3, et in summa respondet, peccatum primorum parentum simpliciter non fuisse gravissimum: quia in aliis hominibus fuerunt peccata in speciebus suis graviora. Majora enim peccata sunt odium Dei, heres desperatio, formalis contemptus Dei, vel superbia (ait D. Thomas) qua quis Deum negat, vel blasphemat, quam superbia, vel inobedientia primorum parentum. Secundum quid autem, seu ex circumstantiis ait D. Thomas, peccatum primorum parentum habuit maximam gravitatem propter perfectionem status ipsorum. Quæ resolutio communiter recepta est ab interpretibus D. Thomæ, et ab scholasticis in 2, disp. 21, ubi specialiter Richardus, art. 3, q. 2, illud comparat cum peccato Luciferi, et cum peccato Judæ, et utrumque horum putat fuisse gravius simpliciter, licet secundum quid peccatum Adæ excesserit, et idem fere habent Bonaventura, art. 3, quæst. 3, et Aegidius, quæst. 2, art. 2, Scotus et Durandus, aliique, et Alensis, 2 part., quæstion. 103, membr. 3.

2. *Contra primam partem responsionis ob jicitur.* — Verumtamen circa utramque partem aliqua notanda sunt: circa primam de gravitate specifica, seu essentiali, non est dubium quin peccata primorum parentem non attigerint supremam speciem malitiae, quæ in actibus humanis esse potest, imo plura alia peccata esse in speciebus suis graviora, ut evidenter probant exempla supra posita, supposita doc-

trina, quam de peccatis primorum parentum tradidimus. Potest tamen hic moveri dubium, quomodo hinc concludat D. Thomas, quod licet peccatum Adæ fuerit secundum quid gravissimum, non tamen simpliciter. Nam ad judicandum de gravitate simpliciter alicuius peccati non est tantum species ejus consideranda, sed adjunctis, et ponderatis simul omnibus circumstantiis. Unde fieri potest, ut peccatum levius in malitia specifica simpliciter sit gravius secundum moralem estimationem, quam peccatum gravioris speciei, propter varias circumstantias, ut adulterium contra personam regis majus peccatum est, quam homicidium vulgaris hominis: ergo quamvis peccatum Adæ in specie non fuerit gravissimum, potuit nihilominus ex circumstantiis ita crescere, ut non tantum secundum quid, sed etiam simpliciter excesserit omnia alia peccata, etiam in suis speciebus graviora.

3. *Occurrunt objectioni, juxta quamdam doctrinam.* — Hac objectio pendet ex alia quæstione, quæ tractatur 4, 2, quæst. 73, et aliquo modo philosophiam attingit, scilicet, an individuum inferioris speciei, propter differentiam individualem, et accidentia possit esse melius, vel gravius quam individuum perfectioris speciei: vel etiam utrum possit species contenta sub inferiori genere, et in eo magnam perfectionem habens esse perfectior quam infima species supremi generis. Partem enim negantem aliqui probabiliter defendunt, juxta quorum sententiam objectio expedienda est, negando assumptum, et consequenter dici potest D. Thomam, in loco citato, prædictæ favere sententia, et secundum illam fuisse locutum. Quia vero nunc nolumus de illa opinione ferre judicium, nec illam questionem definire, sed in materiam de peccatis remittere, ideo respondemus aliter D. Thomam interpretando. Nam particula illa, *simpliciter*, duos potest habere sensus: unus est, ut significet omnibus pensatis, omne peccatum esse, vel non esse simpliciter gravius. Alius est, ut solum significet tale peccatum in potissima malitia sua, eique maxime propria et essentiali, quæ veluti per antonomasiam dicitur malitia ejus simpliciter in ea esse, vel non esse gravissimum. D. Thomas ergo in hoc posteriori sensu dixit peccatum primi hominis non fuisse gravissimum simpliciter, id est, in potissima, et essentiali malitia sua, respectu cuius accidentalis malitia ex circumstantiis sumpta secundum quid dicitur. An vero illud peccatum pensatis omnibus fuerit gravissimum, nec ne, utique in

ordine ad demeritum, seu meritum poenæ, non videtur D. Thomas tractasse, aut definiisse, quia res valde occulta est, in qua vix potest etiam per conjecturam ferri judicium, ut sequenti puncto amplius patebit.

4. *Circa secundam partem responsionis diri Thomæ recensentur, imprimis sex circumstantiæ peccatorum in Adamo et Eva.* — Circa alteram vero partem de gravitate ex circumstantiis sumpta, non est dubium, quin multæ conditiones aggravantes peccatum in persona Adæ, (et idem est cum proportione de Eva), concurredint, quas sub perfectione status D. Thomas comprehendit. Distinctius autem magisque in particulari eas considerat Augustinus variis in locis. Primo ex parte intellectus Adæ, quia erat sapientissimus, et decipi ante peccatum non poterat, cum tamen considerare, quidquid ad non peccandum necessarium erat, vel utile, facilime posset. Secundo ex parte voluntatis, quia magna libertate, et sine passionum perturbatione consensit. Tertio ex parte materiæ, quia præceptum Dei erat de re facili, et quæ absque ullo incommodo custodiri posset, ut late expedit Augustinus 14, de Civit., cap. 12 et sequentibus. Quarto ex divinis beneficiis, quibus homo in eo statu fruebatur. *Quanto enim homo magis fruebatur Deo, tanto majori impietate dereliquit Deum*, ut dicit Augustinus 21, de Civit., cap. 12. Quinto hinc accessit illi peccato magna ingratitudo, quam ponderat idem Augustinus, lib. 14, de Civit., cap. 15. Sexto ponderat ibidem temeritatem quamdam et nimiam audaciam in peccando, ubi magna erat inobedientiæ poena proposita. *Nam quis, inquit, explicet quantum malum sit non obedire in re facili, et tantæ potestatis imperio, et tanto terrendi suppicio.* Quibus omnibus addi solet circumstantia magni documenti universo generi humano illati, de qua in superiori capite satis dictum est.

5. *Dictæ circumstantiæ non æque applicantur illis peccatis.* — Non est ergo dubium, quin hæc omnia adjuneta essentiali malitiæ peccati Adæ illud longe gravius reddiderint. Sed considerandum est in Adamo plura fuisse peccata specie diversa, præcipue tria, quæ supra declaravimus, circumstantias autem dictas, non omnibus æqualiter accommodari: nam priores, in quibus perfectio intellectus et immunitas ab omni passione præcipue ponderantur, in primo peccato Angelorum clara sunt. Unde sive singula peccata cum singulis similibus, vel æqualibus, sive una peccatorum collectio in multitudine et gravitate cum alia conferatur, semper lapsus Angelorum invenietur simpliciter major. At vero conferendo peccatum cum